

Nechte maličkých přijít ke mně ...

Řekne-li se ve filatelii padělek ke škodě sběratelů, obvykle si představíme zfalšovanou drahou známku či celistvost; ale nemusí to tak být vždy. Praxe ukazuje, že vedle drahocenností a rarit se padělají i známky běžné, doslova korunové. Je to přirozené. O drahé známky se obvykle zajímají spíše pokročilí sběratelé, navíc vyžadující jejich ověření znalcem. Když se na trhu objeví padělek dražší známky, mezi sběrateli se to rychle rozkřikne, a tak není jednoduché takové padělky prodat. U moderních levných známek je tomu jinak. Sérií s líbivými náměty například živé přírody, techniky či s obrázky z Disneyových filmů se zejména dětem v nejrůznějších sestavách prodá velké množství, a přitom riziko pro padělatele je v podstatě nepatrné. Děti i jejich rodiče mnohdy ani přesně nevědí, jak má pravá známka vypadat, a tak je ani nenaadne, že nabízené známky nemusí být pravé.

Donald a jeho kamarádi

V posledních měsících se na našem trhu objevily právě takové padělky, určené k oklamání malých filatelistů; dnes si ukážeme některé z nich. Začneme známkami s náměty z populárních disneyovek. Emisí s tímto námětem

Obr. 1: Ukázka známek s náměty z Disneyových filmů z různých států světa; většinou jsou vydávány zoubkované RZ 13¾ (nahore) či RZ 11 (vlevo dole), ale některé jsou i neperforované (vpravo dole).

vydala řada států světa počínaje rokem 1979 desítky. Nejvíc jich vyšlo v karibské oblasti - např. Anguilla, Antigua, Bequia, Dominika, Grenada, Grenadiny, Redonda, Sv. Vincenc, Turks a Caicos Islands, ale vydávají je i státy z jiných částí světa - např. Bhútán, Kokosové ostrovy, Gambie, Lesotho, Maledivy, Mongolsko, Sierra Leone, Union Island a další. Známký obvykle vycházejí zoubkované, vyskytují se však i emise neperforované (obr. 1).

Známký mají jednotnou grafickou úpravu i formát a obvykle vycházejí v sériích o třech až devíti známkách; k některým byly vydány i jeden až dva aršíky (obr. 2). Série většinou sestávají ze dvou částí - většina známek má nízké, doslova centové hodnoty a jsou vydávány v masových nákladech. Koncová známka či dvojice známek a případně aršíky mají pak hodnoty vysoké - dolarové (nominály jsou samozřejmě v národní měně každého státu) a jejich náklad je obvykle omezený.

Obr. 2: Jeden ze dvou mongolských aršíků z emise Poštavičky Walta Disneje 1987.

Prodej pak probíhá dvojím způsobem. Tak zvané krátké série, sestávající z nepoužitých známek nízkých nominálních hodnot, se prodávají ve velkém jako balíčkové zboží a mezinárodní agentury je velkoobchodně dodávají za cenu obvykle kolem 3 amerických dolarů za 100 kusů známek, to je v přepočtu asi 1 Kč za známku (plus případné clo a daň z přidané hodnoty). V maloobchodě se pak prodávají v sestavách nebo v krátkých sériích, v západní Evropě za cenu v přepočtu 4 až 5 Kč za kus, u nás obvykle za cenu kolem 3 Kč za kus.

Kompletní neupotřebené série, obsahující i koncové hodnoty a případně i aršíky s vysokou nominální hodnotou, jsou zbožím výrazně vyšší cenové kategorie. Na našem trhu se vyskytují spíše výjimečně a prodávají se obvykle podle nominální hodnoty či katalogového záznamu za cenu 100 až 300 Kč za sérii.

Výrobu i prodej známek s obrázky z Disneyových filmů zřejmě celosvětově koordinují specializované agentury, o

čemž svědčí jednotný formát známek, grafická úprava i tisk provedený ve stejných tiskárnách. Známký jsou z velkoobchodu dodávány v přepážkových arších, které obsahují buď 25 stejných známek (obr. 3), nebo soutisky

Obr. 4: Soutisk dvou hodnot 2 S z lesothské emise Vánoce 1982.

Padělky, se kterými vás chceme dnes seznámit, jsou distribuovány v listech o 25 různých známkách (ale vyskytují se i roztrhané na jednotlivé známky), neupotřebené a bez lepu (obr. 5).

Srovnejme nyní například pravé známky 1 c - 10 c Grenada Olympijské hry Seoul '88, Michel č. 1723 - 28 (obr. 6), se stejnými, ale padělanými známkami nacházejícími se na prvním vyobrazeném soutisku. Pravé známky jsou první částí série o osmi známkách a dvou aršících, o celkové nominální hodnotě 23 východokaribské dolary a 25 centů, přičemž vyobrazených šest nejnižších hodnot má nominál právě těch 25 centů, což činí pouhých 1 % z nominální hodnoty celé série.

Obr. 6: Známký 1 c - 10 c Grenada, nižší hodnoty z emise Olympijské hry Soul 1988.

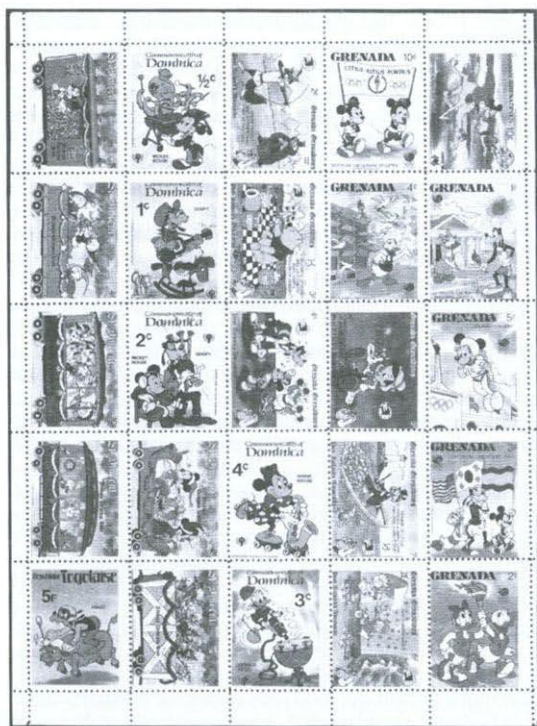
Pravé známky jsou vytištěny na papíru bez opticky aktivních látek, opatřené matným lepem s příměsí opticky aktivních látek. Přední strana pravých známek pod UV lampou nezáří, leповá strana září fialovomodře. Rozměr známek včetně perforace je přesně 38 x 51 mm, resp. obráceně. Tisk je proveden kvalitním čtyřbarevným (černá, červená, modrá a žlutá) rastrovým ofsetem kombinovaným s ofsetem pérovým, což přeloženo do srozumitelné řeči znamená, že obraz známek je tvořen jednak sítí různobarevných bodů, jejichž soutisk tvoří výslednou barvu, a jednak jsou některé linie a plochy kresby a také všechny nápisy tvořeny homogenní plochou barvy (například černě, červeně atd.) bez rastru. Obraz známek není nijak ohraničen a barevný tisk vede až do zoubkování. Perforace je rámcová (některé katalogy uvádějí hřebenová) rozměru 13% nebo rozměru 11; několik emisí vyšlo i neperforovaných. Tiskový arch obvykle obsahuje čtyři přepážkové archy o 25 stejných známkách (u některých emisí jsou v přepážkovém archu obsaženy vždy dvě různé známky v soutisku); u některých emisí jsou přepážkové archy na okraji označeny i příslušným číslem - např. 1A, 1B, 1C a 1D, a dále je zde uveden nápis - např. The House of Questa (obr. 3).

Padělané známky jsou vytištěny na papíru opticky zjasněném, bez lepu. Papír pod UV lampou září bělomodře. Rozměr známek včetně perforace je cca 39 - 40 x 52 mm, resp. obráceně. Tisk je proveden čtyřbarevným rastrovým ofsetem s místy ne zcela přesným

Obr. 3: Přepážkový arch známky 2 c Dominika - MS ve fotbale 1982.

Obr. 5: Dva archy o 25 různých známkách s náměty kreseb z Disneyových filmů - celkové padělky ke škodě sběratelů.

soutiskem barevných obrysů; pérový ofset (plné plochy) chybí. Obraz známky je ohraničen bílým orámováním. Perforace je řádková rozměru 9. „Přepážkový“ arch obsahuje 25 různých známek (každá jiná). Rozdíly mezi pravými známkami a padělky jsou dobře patrné na obr. 7.

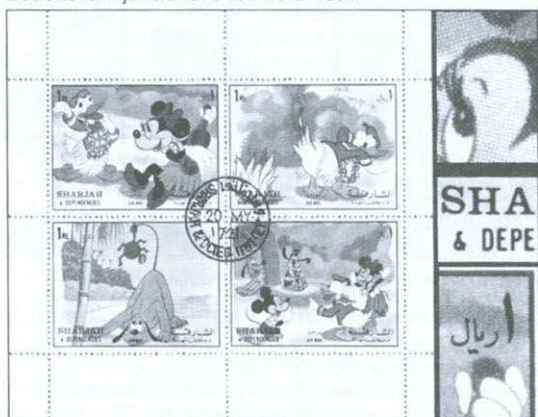
Obr. 7: Pravá známka (vlevo) a padělek (vpravo).

Ale ne všechny nepříliš kvalitně vytištěné známky musí být falešné. Známky s náměty Disneyových kreseb v podobné (ale ne zcela stejné) grafické úpravě a v podobném formátu totiž například už v roce 1972 vydal arabský emírát Šardža (Sharjah), na obr. 8 je malý přepážkový list se soutiskem čtyř známek z emise Postavičky Walta Disneye. Jejich barevnost je na rozdíl od známek vydávaných po roce 1979 tlumenější a soutisky barev méně přesné. I tyto známky jsou tištěny rastrovým ofsetem (kresba) kombinovaným s ofsetem pérovým (okrajová linka a nápisy). Na našem trhu se vyskytují v naprosté většině jako razítkované, razítka jsou vytištěna pérovým ofsetem. S padělky těchto emisí jsem se doposud nesešel.

Auta, ptáci, motýli

Padělatelé se však samozřejmě neomezili jen na známky s motivy z Disneyovek. Na obr. 9 je část archu padělaných známek s náměty ptáků, motýlů a automobilů ze

států Nevis a Union Island. V tomto případě jde o padělky o poznání zdařilejší, alespoň co se použitého papíru a zoubkování týče. I zde je tisk proveden čtyřbarevným rastrovým ofsetem s místy ne zcela přesným soutiskem jednotlivých barev. Tisk pérovým ofsetem chybí a nápisy jsou tedy rovněž vytištěny ofsetem rastrovým. Papír je silnější, kvalitní křídový, opticky zjasněný, bez lepu. Obraz známek je ohraničen bílým rámečkem. Rozměr známek včetně zoubkování je cca 32 x 41 mm, resp. obráceně. Zoubkování je řádkové rozměru 13/4.

Obr. 8: Malý PL se soutiskem čtyř známek z emise Postavičky Walta Disneye vydané v r. 1972 v emirátu Šardža. Kresba známek je vytištěna rastrovým ofsetem, zatímco nápisy a okrajová linka ofsetem pérovým.

Pravé známky (obr. 10) byly (stejně jako už zmíněné známky s náměty z Disneyových filmů) vytištěny na papíru bez opticky aktivních látek, opatřeném lepem s při-

Obr. 9: Část archu padělaných známek s náměty ptáků, motýlů a automobilů ze států Nevis a Union Island.

měsí opticky aktivních látek. Přední strana pravých známek pod UV lampou nezáří, leповá strana září fialovomodře. Tisk je proveden kvalitním čtyřbarevným rastrovým ofsetem kombinovaným s ofsetem pérovým (obraz známek je tvořen sítí různobarevných bodů, jejichž soutisk tvoří výslednou barvu, nápisy jsou tvořeny homogenními linkami bez rastru). Obraz známek není nijak ohraničen a barevný tisk vede až do zoubkování. Rozměr známek včetně zoubkování je 30 x 40 mm, resp. obráceně. Perforace je rámcová rozměru 12½. Pravé známky byly distribuovány v přepážkových listech o 50 známkách, s pravidelně se střídajícími soutisky dvou hodnot. Rozdíly mezi pravými známkami a padělků jsou dobře patrné na obr. 11.

Obr. 10: Čtyři hodnoty z osmiznamkové emise Union Island Motýli 1985, vydané v soutiscích po dvou různých známkách vždy téže nominální hodnoty.

Obr. 11: Pravá známka (vlevo) a padělek (vpravo).

Nikdo není dokonalý (tentokrát našťestí)

Otázku, proč si padělatelé ke zfalšování vybrali právě levné exotické námětové známky, jsme si zodpověděli už v úvodu tohoto článku. Ukázali jsme si, že se zaměřili na v podstatě bezbranné oběti - děti a jejich rodiče, které lze snadno oklamat. Přitom tímto způsobem lze prodat velké množství padělků, podle zásady velký obrat - malý zisk. Kdybychom relativně malou částku získanou prodejem levné padělané známky vynásobili množstvím prodaných exemplářů, a to je jistě značné, došli bychom zřejmě ke slušné sumě.

A proč jsou padělků vyrobeny právě v takovéto, z hlediska pokročilého filatelisty v podstatě nevalné jakosti,

a v těchto neobvykle složených „přepážkových“ listech? I tady je odpověď jednoduchá - protože tato jakost k oklamání zákazníků naprosto stačí. Je jasné, že padělků nejsou zhotoveny na barevné kopírce a „ozoubkovány“ šicím strojem (jak se to u některých padělků občas děje). Provedení tisku i zoubkování jednoznačně svědčí o tom, že padělatelé měli k dispozici profesionální tiskařské zařízení včetně zařízení na provádění perforace. Tímto továrním způsobem výroby byly jistě zhotoveny značné objemy padělků, které se padělatelé i jejich pomocníci přirozeně pokusili a pokoušejí uvést na trh.

I profesionální tiskařské zařízení má však svoje limity. Skutečnost, že na padělaných známkách chybí pérový ofset a namísto toho je celý obraz známek včetně nápisů vytištěn ofsetem rastrovým, snadno vysvětlíme tím, že padělatelé jako předlohu použili pravé známky, které prostě přefotografovali přes autotypický rastr či počítačové naskenovali, a tím i nápisy či plochy, tvořené na pravých známkách homogenními plochami či linkami, jsou na padělcích složeny z bodů. Při výrobě pravých známek však tiskárna měla k dispozici původní tiskové předlohy, sestávající z části určené k rastrovému tisku a z části určené k tisku pérovému, a každou z těchto částí zpracovávala zvlášť, takže na pravých známkách jsou příslušné partie tvořeny soustavou bodů či homogenními plochami a linkami. I padělatelé by jistě mohli dosáhnout toho, aby například alespoň nápisy byly tvořeny linkami a nikoliv soustavou bodů, vyžadovalo by to však poměrně složitou retu. Tu však padělatelé neprovedli a namísto toho se, z důvodů které jsme už zmínili, spokojili s reprodukcí reprodukce (už sama pravá známka je totiž reprodukcí původní tiskové předlohy) bez ohledu na poněkud odlišný vzhled padělků.

Případně místy ne zcela přesný soutisk barev byl způsoben špatným nastavením tiskového stroje (pokud šlo o stroj tisknoucí najednou vícebarevně) nebo nepřesným základním papíru (pokud šlo o stroj tisknoucí jednu barvu).

Bílý okraje ohraničující obraz padělaných známek si lze vysvětlit tak, že si padělatelé jako předlohu připravili sestavu 25 pravých známek s odstříženým zoubkováním, které nalepili na podložku. Protože si zřejmě uvědomili omezené možnosti svého perforačního zařízení, v prvním případě jeho velké perforační otvory (u padělků disneyovek) a v obou případech (u padělků disneyovek i u padělků známek s dalšími náměty) zejména jeho nepřesnost, vynechali mezi známkami širší mezery, v nichž pak provedli perforaci.

Skutečnost, že jsou „přepážkové“ archy padělků tvořeny různými známkami, může mít hned několik důvodů. Nejpravděpodobnější je ten, že se padělatelé snažili co nejvíce zjednodušit výrobu a pro tisk si tedy připravili pouze jednu sadu kovolistů (kovolist je, velmi zjednodušeně řečeno, vlastně tisková deska^{1/} a pro každou požívanou barvu se zhotovuje zvlášť; v tomto případě šlo o čtyřbarevný ofset, a tak byly pro tisk zhotoveny čtyři kovolisty). Z této sady kovolistů pak padělatelé tiskli vždy 25 různých známek najednou v soutisku. Když chtěli padělků tisknout tak, aby „přepážkový“ arch obsahoval vždy pouze stejné známky, museli by zhotovit příslušnou sadu kovolistů pro každou tuto jednotlivou známku. Potom by ovšem kovolistů museli mít výrazně více, v tomto konkrétním případě dokonce namísto jedné sady o čtyřech kovolistech by museli zhotovit dvacet pět sad o rovné stovce kovolistů.

1/ Přesně řečeno je kovolist tenká tisková deska, z níž se rotačním způsobem přenáší tisková barva na gumovaný plátno, z něhož se dále přenáší na potiskovaný papír.

Je však dokonce možné, že padělatelé celé přepážkově archy pravých známek ani neměli k dispozici, a proto zvolili formu soutisků. Ještě významnějším důvodem však asi byla snaha padělatelů zhotovit výrobek, který by se prodával najednou, bez další manipulace (trhání jednotlivých známek z archy). Soutisk 25 různých známek přitom z marketingového hlediska představuje ideální sestavu, která svou pestrostí i přiměřeným rozsahem, a tedy i cenou, bez další manipulace (trhání z archů, sestavování sérií, balíčkování či adjustace na destičky atd.) jistě vyhovuje účelu, pro nějž byla zamýšlena - tedy dárek malému filatelistovi.

Ukázali jsme si, že padělatelé, přes profesionální zařízení, které měli k dispozici, nevyužili všech možností, které jim toto zařízení skýtalo. Důvodem byla zřejmě složitost, zdouhavost a nákladnost takového postupu. Možná dokonce ani lepšího výsledku dosáhnout nechtěli, protože ten, kterého dosáhli jednodušším, a tedy rychlejším a levnějším způsobem, jim zřejmě stačil. Ať to bylo jakkoliv, podstatné pro nás je, že padělatelé pracovali tak trochu ledabyle a na své výrobky nekladli nejvyšší nároky. Chyby, kterých se dopustili, nám napomohou k tomu, abychom padělky poměrně snadno rozeznali.

Už skutečnost, že v „přepážkových“ arších padělků jsou obsaženy známky různých států (v tomto případě u prvního „PA“ Grenada, Grenadiny, Dominika, Sv. Vincenc a Togo, u druhého „PA“ Togo, Anguilla, Grenada, Grenadiny, u neúplného archu pak Nevis a Union Island), zkušenějšímu sběrateli na první pohled napoví, že jde o padělky. I kdyby však byly padělky nabízeny jako jednotlivé exempláře, jak jsme si ukázali, snadno je pod lupou rozeznáme například podle toho, že nápisy nejsou tvořeny jasně ohraničenými písmeny bez rastru, ale tvoří je soustava teček, takže působí na první pohled roztrášeně. Také formát všech uvedených padělků se na první pohled liší od formátu pravých známek - padělky jsou o poznání větší a navíc je jejich obraz ohraničen bílým rámečkem.

Ale abychom popisované padělky jenom nepomlouvali - na druhé straně je třeba říci, že na první pohled jsou svou kresbou i barevností poměrně značně podobné pravým známkám, jejich papír je na pohled i na omak kvalitní a podobný papíru pravých známek, zoubkování (byť odlišného rozměru) je provedeno profesionálně, a skutečnost, že padělky nemají lep, je v dnešní době moderních, nelesklých lepů jen málo podezřelá. Prostě, jejich jakost je taková, že nezaváženého kupujícího lehce spletou.

Lze předpokládat, že popsané padělky nejsou ojedinělým pokusem jejich autorů; při svých polygrafických možnostech se jistě pokusili či pokusí padělat i známky dalších emisí. Pokud však budou postupovat dosavadním způsobem, při troše pozornosti i tyto nám zatím neznámé padělky sběratelé snadno rozeznají.

Zase taková legrace to přece jen není

Nyní odbočme na chvíli od hlavního tématu tohoto článku. Ukázali jsme si, že kdesi - možná u nás, možná v zahraničí - funguje minimálně jedna padělatelská dílna, zabývající se výrobou falešných poštovních známek. Dále jsme si ukázali, že jsou její výrobky nabízeny na našem trhu, což znamená, že padělatelé mají spojence - distributory. Jde tedy o zločineckou organizaci (možná tuzemskou, možná mezinárodní), která na základě marketingového průzkumu (dobře vytipované oblíbené námětové známky) ve velkém vyrábí (vysoce výkonný ofsetový tisk) a prodává (popsané padělky byly zakoupeny na našem trhu) padělky. Až do této chvíle si možná některý čtenář říkal - „no, a co? Takových cirátů pro pár námětových známek pro děti, které je stejně za čas zahodí a nejspíš se ani nikdy nedozvědí, že jejich chvilková hračka byla padělkem.“ Ale je to správná úvaha?

Existují minimálně tři důvody, pro které bychom nad celou věcí neměli mávnout rukou. Prvním je nebezpečí, že se padělatelé napříště nespokojí s výrobou levných námětových známek pro děti. Druhým fakt, že okrádání u podstatě bezbranných dětí je v civilizovaném světě obecně stíháno opovržením. Třetím pak skutečnost, že beztestně zhotovování padělků a jejich šíření samozřejmě v každé společnosti působí destruktivně na její morálku.

Věnujme se teď jednotlivým důvodům podrobněji.

Padělky nejsou vždy jen ke škodě sběratelů!

Ryze teoreticky si pro účel této kapitoly na chvíli představme, že by se padělatelé pro změnu zaměřili na padělky ke škodě pošty; taková představa je ovšem pro české sběratele a zejména pro Českou poštu krajně znekojivá. Některé emise České republiky, konkrétně Právěcí veleještěři 1994, Pof. 42 - 44, Evropská dohoda o přidružení ČR k Evropské unii 1995, Pof. 63, aršík Osobnosti Osvobozeného divadla 1995, Pof. A87, 25 let SOS dětských vesniček 1995, Pof. 88, 50. výročí založení OSN 1995, Pof. 95, Srdečné blahopřání 1997, Pof. 139 (obr. 12) a jistě přibudou i další, jsou totiž tištěny právě ofsetem, ať už čistě pérovým, či v kombinaci s ofsetem rastrovým.

Obr. 12: Známky České republiky tištěné ofsetem.

Doposud (po desítky let) používaný ochranný prvek - tisk celého obrazu či jeho části rotačním ocelotiskem - u těchto emisí schází, a to přes všeobecně známý fakt, že známky tištěné pouze ofsetem jsou poměrně snadno napodobitelné a padělky jsou laicky prakticky nerozpoznatelné.

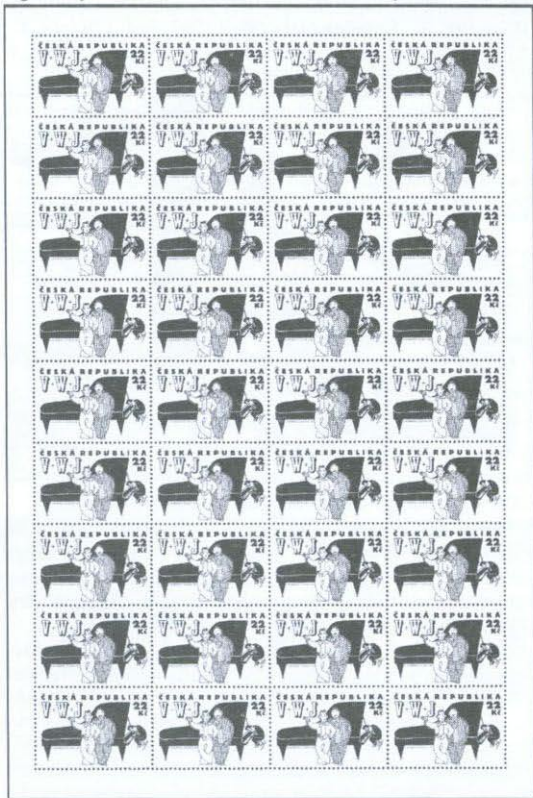
Důvodem jsou - jak tomu často bývá - peníze. Ofsetový tisk je totiž mnohem jednodušší, a tedy i levnější než tisk z hloubky (hlubotisk a ocelotisk), a nakonec je i výkonnější. Stinnou stránkou věci je však fakt, že archový ofsetový tisk je i mnohem rozšířenější, a má tedy k němu přístup i mnohem více lidí. Jak jsme si ukázali, jsou mezi nimi i naši padělatelé námětových známek. A právě takovým padělatelům by se skutečnost, že vydavatel našich známek opustil při jejich tisku osvědčený ochranný prvek, mohla velice hodit do krámu.

Výroba padělků ...

Ukažme si to na konkrétním příkladu. Představme si, že se padělatelé například rozhodnou napodobit známku z aršíku Osobnosti Osvobozeného divadla 1995, Pof. A87 (ze známek tištěných ofsetem má nejvyšší nominální hodnotu). Tato známka je tištěna dvoubarevným pérovým ofsetem - černá kresba na homogenním žlutém pozadí. Postačí zakoupit si jediný kus tohoto aršíku, což padělatel vyjde na 22 Kč, které činí jeho nominální hodnotu (aršík si však mohou i jen vypůjčit, vždyť ho za pár desítek minut nepoškozený vrátí, jak si za chvíli ukážeme).

Ve standardním skeneru (zařízení, kterým se snímá obraz k dalšímu zpracování v počítači) tento aršík nasnímají a počítačovým programem - hodí se například Photoshop - vytáhnou černou barvu a odstraní žluté pozadí. Poté na monitoru nastaví vymezovací rámeček tak, aby procházel středy perforačních otvorů na všech stranách známky, a známku z aršíku vyjmou. Dalším krokem bude zkopírování potřebného množství obrázků známek, při jejich rozměru 45 x 31 mm se jich například na formát A4 vejde 36. Známky na monitoru sestaví perforačními otvory k sobě tak, aby tvořily blok o 4 x 9 známkách (obr. 13). Kolem bloku pak zbývá okraj, na který si rýskami vyznačí budoucí perforaci (v místě stávajících perforačních řad). Poté vymažou perforační otvory mezi jednotlivými známkami. Celá operace průměrně zručnému uživateli počítače může trvat zhruba 2 hodiny; tato doba reprezentuje částku 1200 Kč, za kterou prakticky kohokoliv nechají pracovat na tomto zařízení (počítač s grafickým programem, skener a tiskárna) v některém z grafických studií, která tuto službu nabízejí.

Obr. 13: Počítačová montáž "přepážkového archu" o 36 známkách z aršíku *Osobnosti Osvobozeného divadla 1995*, u nichž je počítačem odstraněna podtisková žlutá barva.

Padělatelé si nyní výsledek své práce v tomto grafickém studiu nechají nasvitit na speciální film (100 Kč), který slouží jako podklad pro vlastní tisk padělků. Následuje výroba kovolistu s kresbou známek pro černou barvu a dále výroba kovolistu s homogenní plochou pro barvu žlutou, podkladovou (celkem 200 Kč). V některé ze specializovaných agentur si nakoupí papír s lepem v ceně 70 haléřů za arch. S otázkami fluorescence si v tomto případě nemusí dělat těžkou hlavu. Prává známka z aršíku je tištěna na opticky zjasněném papíru a opticky zjasněné jsou i prakticky všechny papíry vyskytující se na trhu.

Tisk řečneme dvou tisíc listů formátu A4 dvěma barvami (černá je standardní a odstín žluté namíchá zkušenější tiskář bez problémů) včetně přípravy trvá nějaké 3 hodiny a padělatelé přijde na nějakých 5.000 Kč. ozoubkování řádkovou perforačkou (má ji k dispozici každá místní knihtiskárna, která vyrábí lístky do kina) na 3.000 Kč. Nyní padělatelé mají k dispozici 2.000 listů každý s 36 známkami, dohromady tedy 72.000 známek, každá s nominální hodnotou 22 Kč. Celkem mají tedy padělané známky za 1.584.000 Kč, což při dobré organizaci stihli za jediný den a stálo je to, jak jsme si ukázali, zhruba 11.000 Kč.^{2/} To všechno samozřejmě za předpokladu, že jde o padělatelé - začátečníky, nedisponující žádným vlastním vybavením.^{3/} To však výrobci falešných disneyovek nejspíš nejsou, a proto je výroba přijde ještě levnější a přitom podstupují mnohem menší nebezpečí odhalení.

Pokud by se tito padělatelé chtěli na moderní české známky zaměřit soustavněji, jistě by si dokázali obstarat i perforační zařízení s rámcovou úpravou a příslušným rozměrem zoubkování a k tisku padělků použít papír s optickými vlastnostmi stejnými, jaké má papír pravých známek (což není nepřekonatelný problém, protože na trhu papíru je dostatečně široký sortiment)^{4/}. A potom by jejich padělky ofsetových známek možná dokonce nemusely být odhaleny nikdy.

... a jejich prodej

Nyní přichází nejdůležitější a současně i nejnebezpečnější fáze - výměna bezcenných papírků za skutečné peníze, neboli prodej právě vyrobených padělků. Jak to padělatelé udělají? Historie v obdobných případech uvádí v zásadě dva osvědčené způsoby. Padělatelé či jejich pomocníci mohou s padělky obcházet trafikanty a těm citlivějším např. vyprávět, že zlý restituent zrušil nečekaně jejich trafíčku a oni musí rychle a pod cenou prodat své zásoby poštovních známek. Pošta přitom prodejcem poskytuje rabat ve výši 4 % z nominální ceny a oni jim nabízejí rovný trojnásobek! Protože jejich padělky jsou poměrně dokonalé, je dost pravděpodobné, že alespoň někteří z oslovených trafikantů od nich koupí několik desítek, ale možná i několik set kusů, které padělatelům zaplatí na místě a zcela neformálně (tedy bez jakéhokoliv dokladu). Padělatelé při tomto prodeji musí samozřejmě archy padělaných známek předem roztrhat na jednotlivé kusy a nabízet je nasypané v sáčku, aby si nezvyklé archové úpravy nepovšiml náhodný zákazník - filatelista.

Tuto pracovní operaci (trhání známek z archu) si mohou ušetřit u druhého typu trafikantů - cynických pragmatiků. Tento druh lze rozeznat například podle toho, že zahraniční cigarety vedou po jednotlivých kusech (samozřejmě z nekolkovaných krabiček). Pokud padělateli po kratší nezávazné rozmluvě prodají rovnou celý nekolkovaný karton, je ruka prakticky v rukávu a ten může bez obalu nabídnout své zboží. Nemusí samozřejmě zdůrazňovat, že jde o padělky, ale můžeme si i ušetřit plačtivou historku o momentální nouzi, pro kterou musí prodávat své známky pod cenou. Obchodní jednání je krátké a věčné. Trafikant ví, nebo alespoň tuší, že nabízené zboží je horké a zajímá ho hlavně výše poskytnuté slevy. Pokud mu padě-

2/ Cenové údaje o počítačovém zpracování, tisku a perforaci jsme zjistili telefonickými dotazy u náhodně vybraných pražských grafických a polygrafických firem.

3/ Jen pro představu - menší jednobarevný ofsetový stroj má rozměry zhruba 1 x 1,5 x 1,5 metru, pohodlně se tedy vejde do sklepa, dílny či garáže a starší kus, např. značky Romayor, se dá pořídit za nějakých 100.000 korun.

4/ Fluorescenční papír pravých známek lze také napodobit použitím bezbarvého potisku (jde vlastně o jakýsi lak běžně dostupný na trhu), který pod UV lampou emituje žluté či žlutozelené světlo.

latel padělky nabídné za 60 % nominálu, vezme jich stovku na zkoušku, pokud mu je nabídné ještě levněji, vezme možná hned všechny, na které bude mít v pokladně peníze. (Zkušební prodávací padělků tedy trafiky obcházejí spíše vopodvečer, kdy už je v pokladně nashromážděna dostatečná tržba.) Padělatelé dostali sice méně, ale prodali najednou větší objem a navíc získali komplice, který ví, že známky nemůže nabízet každému, sám si je natrhá z archu a při případné policii štáfe bude mít na pulte jenom jediný kus, o kterém bude tvrdit, že ho nikdy neviděl a že ho tu zřejmě zapomněl právě odešlý zákazník.

Prodej popsaným způsobem, tedy přes trafiky, s úspěchem používali například padělatelé dopisnic 3 Kč Vesnický motiv 1995, Pof. č. CDV 8, a známek 3 Kč Brno 1994, Pof. č. 35 (obr. 14). Ze zkušenosti sběratelů víme, že v určitých obdobích bylo v některých pražských čtvrtích (centrum nevyjímaje) problémem koupit v trafikce pravou známku či dopisnici, všude nabízeli jenom padělky^{5/}.

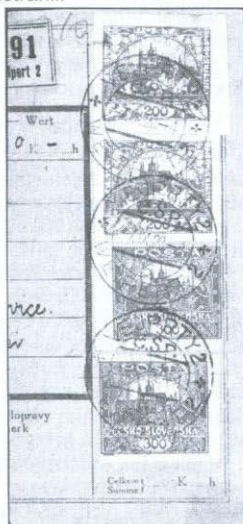
Obr. 14: Ofsetový padělek známky 3 Kč Brno 1994, Pof. č. P35, poměrně dobře rozpoznatelný pro odlišnou použitou tiskovou techniku.

Na druhou stranu je třeba říci, že jde o způsob časově i organizačně náročný, vyžadující velké množství osobních kontaktů, jehož největší slabinou je fakt, že padělky jsou nabízeny a prodávány zákazníkům (z nichž alespoň ti pozornější si mohou povšimnout drobných odlišností, kterých se padělatelé snad dopustili, a upozornit na ně poštu či přímo policii). Z období první republiky je ale znám postup, který tyto nevýhody odstraní.

Jde o tak zvaná vejprtská falza, kdy koncem roku 1919 padělatelská dílna v Němecu knihtiskově napodobila knihtiskové známky první čs. emise - Hradčany 1918. Padělány tehdy byly hodnoty 25, 100, 200 a 300 haléřů, z nichž poslední tři jmenované byly ve značném množství použity na balíkových přepážkách všech tří pošt severočeského města Vejprty (Vejprty 1, 2 a 3) (obr. 15).

Obr. 15: Ústřížek balíkové průvodky, vyplacený litografickými vejprtskými padělky známek ke škodě pošty 2x 200 h a 2x 300 h Hradčany 1918, Pof. č. P22 a P23, © Vejprty 2 ze 7.9. 1920.

Monografie E. Hirsche /1/ o tom píše: „V roce 1920, tedy ještě v době platnosti známek s obrazem Hradčan, ohlásil ing. Šula objev falešných známek 25 h modré a 300 h. Je zřejmé, že se v obou těchto případech jednalo o padělky, jimiž neměli být podváděni filatelisté, ale stát - známky nebyly určeny pro sbírky, nýbrž k vyplácení balíkových, peněžních, případně listovních zásilek. Objevu ing. Šuly nebyla tehdy věnována pozornost ani sběrateli, ani - což je nepochopitelnější - poštovní správou. Teprve v roce 1934 byla tato otázka znovu rozvířena a vysvětlena. V ústřížkově a balíčkověm materiálu byly totiž nalezeny padělky hodnot 100 a 200 h, nesoucí vesměs poštovní razítko z Vejpr. Výrobc, rozšiřovatel i místo výroby zůstanou asi neznámi, stejně nebude zjištěno ani množství těchto fals, jimiž byla pošta připravována o řádné příjmy.“ Podle dat na

poštovních razítkách použitých pro znehodnocení padělků víme, že falza byla používána v poštovním provozu déle než rok (od 18.11. 1919 do 2.2. 1921, možná však i déle), aniž byla zpozorována. Monografie /2/ o tom píše: „První upotřebené padělky hodnot 100 a 200 h objevil teprve roku 1934 p. Luzar z Brna při prohlídce většího množství skartu zakoupeného v roce 1923.“

Z uvedených údajů vyplývá, že padělatelé využili snadně napodobitelnosti první československé známkové emise, tištěné jednoduchou, a tedy i levnou a rychlou tiskovou technikou - knihtiskem, zhotovili padělky, které distribuovali prostřednictvím tří pošt ve Vejprtech, aniž po dlouhých 15 let na tuto skutečnost někdo přišel. Jak se jim to mohlo podařit?

Je jasné, že značný díl viny na tomto případě tehdy měla sama pošta. Za prvé tím, že zvolila k výrobě poštovních známek obecně dostupnou tiskovou techniku, aniž známky chránila ochrannými prvky. Za druhé tím, že se padělatelům podařilo proniknout do distribučního systému pošty a v jeho jistém místě zřejmě vyměnit pravé poštovní známky, určené k zásobování poštovních přepážek, za své výrobky. Takto získané pravé známky pak zřejmě padělatelé bez rizika prodali dalším prodejům nebo je dokonce poště jako nespotřebované vrátili a obdrželi jejich nominální hodnotu vyplacenu zpět.

Jestli fakt, že padělky byly vypotřebovány u balíkových přepážek, byl záměrem padělatelů či jen shodou okolností, už asi nevíme. V každém případě skutečnost, že známky byly vylepovány na balíkové průvodky, vedla k tomu, že se padělky nedostaly do rukou veřejnosti, ale byly spolu s průvodkami po léta uloženy v archívech pošty, odkud byly ve velkém prodány jako skart.

Pokud by se dnešním padělatelům podařilo podobným způsobem proniknout do distribučního systému pošty, ať už v průběhu interní distribuce poštovních známek nebo přímo na konkrétní poštovní přepážce, mohli by kousek svých dávných kolegů lehce zopakovat. Přitom způsob distribuce padělků přes poštovní přepážku není ani nový, ani ojedinělý. Například už koncem 60. let minulého století v Anglii distribuoval padělané jednošlítkové výplatní známky emise 1867/69, Mi. č. 33, pracovník přepážky telegrafní; jen na okraj - i na tento případ se přišlo až se značným zpožděním a ani tady nebyli pachatelé odhaleni.

§ 145 Trestního zákona

Ochranu poštovními známkám poskytuje Trestní zákon /3/, který v § 145 říká: „Kdo padělá nebo pozmění poštovní nebo kolkové známky v úmyslu způsobit jinému škodu nebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch, nebo kdo takové známky úmyslně uvádí do oběhu nebž jich užije jako

5/ Na rozdíl od dopisnice Vesnický motiv, u níž rozeznání padělku a originálu činilo mnohdy potíže i filatelistům (pravá dopisnice byla tištěna ofsetem, padělek flexotiskem), u známky 3 Kč Brno padělek rozpozná i laik. Padělek byl totiž vytištěn ofsetem (tisk z plochy), pravá známka rotačním ocelotiskem kombinovaným s hlubotiskem. Obraz padělku je plochý, linky jsou dvourozměrné; obraz pravé známky je plastický, linky jsou trojrozměrné. Vedle délky a šířky zde můžeme mluvit i o výšce; linky plasticky vystupují nad papír, což je dobře vidět při pohledu lupou šikmo proti světlu, a jsou i nahmatatelné, jako by byl papír v místě tisku mírně zdrsněný. Pravost známky tak může rozpoznat i poučený laik - například pracovníce pošty na přepážce.

Spíše teoreticky si lze představit, že by si padělatelé mohli pořídit i stroj pro tisk z hloubky (např. ocelotiskový lis pro tisk z plochých desek), ale tisk touto technologií je natolik nákladný, že by se zřejmě spíše orientovali na padělky bankovek vyšších hodnot než na padělky známek.

pravých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci. Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 ve značném rozsahu, nebo získá-li takovým činem značný prospěch."

Podobnou, nebo dokonce ještě důraznější ochranu však poštovním známkám poskytovalo a poskytuje trestní právo snad všech států světa, přesto poštovní známky ke škodě pošty padělány byly a jsou doposud. Je to činnost vlastně tak stará, jako známky samy. Už v roce vydání první známky světa (1840) v Londýně odhalen její dřevorytový padělek. Od té doby bylo padělků ke škodě pošty zhotoveno bezpočet. Ani v naší době tato činnost neochabuje, ale s rostoucími polygrafickými možnostmi se naopak stává ještě nebezpečnější.

Stejně jako detektivky nejsou návody ke zločinům, ani tyto kapitoly našeho článku samozřejmě nemají být žádným návodem pro padělatele - ostatně, ti si jistě vědí rady sami. Mají být přátelským upozorněním, ale i varováním Ministerstvu dopravy a spojů ČR a České poště, aby při vydávání našich známek znovu zvážili používání ofsetového tisku při jejich výrobě. Není přece možné ve jménu zlevnění výrobních nákladů rezignovat na ochranu poukázek na poštovní služby! Vždyť i například provozovatelé městské hromadné dopravy si svoje lístky na tramvaj, autobus či metro snaží chránit i několika kombinovanými způsoby. Parkovky i mince jsou mnohdy nižších nominálů, než jaké mají některé známky, a přesto jsou zcela samozřejmě na vysoké úrovni chráněny proti paděláním.

Jestliže už nemůžeme od tisku ofsetem ustoupit, je třeba najít takové postupy, které by známky před paděláním spolehlivě ochránily. A nemám tím na mysli nějaké skryté značky, které snad pod mikroskopem uvidí pracovníci kriminalistického ústavu. Myslím tím takovou ochranu, kterou pouhým okem či pod lupou budou s to rozeznat i obyčejní, poučení provozní pracovníci České pošty. A nemusí to být hned neúměrně drahé hologramy. Možná by stačilo vhodné zakonponované mikropísmo nebo složitější kombinace různých barev, provedená různě pootočenými rastry. Optimální by však byl soutisk s rotačním ocelotiskem.

Je však také možné (i když se mi to zdá nanejvýš nepravděpodobné), že si pošta dobře spočítala, že škody způsobené padělateli poštovních známek jsou v současnosti mnohem menší než úspory dosažené přechodem na ofsetový tisk. Potom by však bylo na místě uvážít alespoň časovou omezenost platnosti takovýchto známek, protože jejich paděláním v budoucnu, ve chvíli vhodné pro padělatele a třeba po delší době, by mohl zapůsobit na příjmy pošty jako časovaná bomba.

Padělatelé ke škodě pošty byli, jsou a nepochybně budou. Jak jsme si v úvodu článku ukázali, lidé se pouštějí na šikmou plochu i pro menší částky, než je libovolněkrát ofsetovým tiskem rozmnožených 22 korun, které činí nominální hodnota známky z aršíku Osobnosti Osvobozeného divadla 1995 či 14 Kč známky 50. výročí založení OSN 1995. Vždyť i ostatní české ofsetové známky mají nominál od 2 do 8 korun, což je jistě více, než kolik padělatel obdrží za falzum známky s námětem z Disneyových filmů. Je na vydavateli našich známek, zda padělatelům jejich nekaloú činnost ulehčí, nebo naopak ztíží.

Rikitan a Maxmilián Dráp

Zakončíme nyní tuto značnou odbočku, v níž jsme se od padělků námětových známek pro děti dostali až k trestnému činu paděláním a pozměňování známek. Druhým důvodem, proč není možné nad počínáním padělatelů být levných námětových známek přivírat oči, je fakt, že okrádání v podstatě bezbranných dětí by mělo být stíháno opovržením. A jako si rodiče přirozeně chrání své děti, i

filatelisté by stejně přirozeně měli chránit svůj dorost. Mladí sběratelé obvykle nejsou současně i narkomany, hráči na peněžních automatech, zloději v samoobsluhách, mladiství opilci a dalšími typy, s nimiž bychom neradi viděli kamaráditi svoje děti či vnoučata. Jsou to obvykle správní kluci a děvčata, se kterými kamaráditi bychom naopak svým potomkům nejspíš s radostí doporučili.

Pro příklad nemusíme chodit daleko. Autor milovaných knih našeho dětství a mládí - Jaroslav Foglar - o mladých filatelích často píše. V Hoších od Bobří řeky například popisuje, jak chlapci pod Rikitanovým vedením společně budovali sbírku, která byla jejich pýchou. A co Rychlé šípy, také filatelisté! Kdo by si nepamatoval jejich příhodu s Maxmiliánem Drápem, vášnivým filatelistou, který omylem spálil svůj nejcennější poklad - modrého Mauritia! (Obr. 16.) Ty bychom měli nechat padělatelům na pospas?

Obr. 16: Ukázka z kresleného seriálu J. Foglara a J. Fischera Rychlé šípy.

Nemluvě o dávno známém faktu, že nepotrestané a přitom všem zjevné zločiny spolehlivě demoralizují prostředí, v němž se dějí. Jestliže dnes padělatel beztrestně vytáhne z kapsy filatelisty částku za prodané falzum, proč by mu příště někdo nevytáhl peníze z kapsy rovnou? Nakonec to přece vyjde prakticky nastejno.

Vánoce, Vánoce přicházejí

Bliží se Vánoce a mnozí rodiče jistě budou chtít svým dětem - malým zájemcům o sbírání známek - koupit pod stromeček balíček krásných námětových známek. A to je přesně ta chvíle, na kterou čekají různí nepoctivci. Můžete si říci: co je nám do toho, my námětové známky nekupujeme, takže se nás to přece netýká. Ale jak jsme si ukázali, není to tak úplně pravda. A vedle všech už uvedených důvodů přidejme ještě další. Pokud totiž dneska padělatel svými napodobeninami malé zájemce o filatelii znechutí, kdo bude známky sbírat v dalších generacích? Idealista by řekl - kdo po nás jednou převezme štafetu našeho ušlechtilého zájmu? Pragmatik by podotkl - kdo si od nás na stará kolena koupí naše sbírky?

Ať tak či tak, výrobci padělků ke škodě filatelistů i jejich pomocníci, rozprodávající jejich výrobky, jsou nepřáteli filatelie. A ti z nich, kteří okrádají v podstatě bezbranné a důvěřivé děti, jsou obzvlášť odporní. A bylo by naší hanbou, kdyby se to snad mělo dít dokonce před našima očima - na burzách či ve filatelistických obchodech. Takže nezbyvá, než odložit stranou falešné ohledy a na takové osoby hlasitě upozornit. A to hned a na místě. A kdyby to snad nestačilo - napište nám. Každý doložený příklad pro výstrahu rádi uveřejníme. Prostě zásadu podnikavců: „Nechte maličkých přijít ke mně ... abych je mohl pořádně napálit!“ si rozhodně nemůžeme nechat líbit!

FRANTIŠEK BENEŠ

LITERATURA:

- /1/ Hirsch, Ervín a Franěk, Jaroslav: Československé známky, s. 149. Praha, Fr. Borový 1935.
- /2/ Monografie čs. známek, díl 1., s. 243. Praha, POFIS 1968.
- /3/ Zákon č. 140/1961 Sb., v platném znění - Trestní zákon.